

Santi Arbós
filòleg, CECS

DEMOGRAFIA

Els estrangers a la Lleida de 1791

pàg. 122-127

RESUM

Qui eren —d'on venien, què feien, quines llengües parlaven— els estrangers que vivien a la ciutat de Lleida l'any 1791? Intentarem fer una primera aproximació a aquesta pregunta mitjançant l'estudi de l'escassa documentació que hi ha sobre aquest tema a l'Arxiu Municipal de Lleida. Documentació que, a més a més, almenys des d'un punt de vista actual, és molt poc precisa en bastants casos pel que fa a les localitats d'origen d'aquestes persones.

PARAULES CLAU

Lleida, història, emigració, onomàstica, toponímia, antroponímia, estrangers, llengua, dialecte..

ABSTRACT

In this paper we talk about the foreigners that lived in Lleida in 1791: who they were, where they came from, which languages they spoke, what they did...? We'll try to write a first approach to these questions through the study of the scarce documentation the Municipal Archives of Lleida keeps. In addition, these documents are not very accurate regarding people's places of origin.

KEYWORDS

Lleida, history, emigration, onomastics, toponymy, anthroponymy, foreigners, language, dialect.

INTRODUCCIÓ

L'objecte d'aquest treball és identificar tan bé com sigui possible els estrangers presents a la ciutat de Lleida en les darreries del segle XVIII, partint d'una llista corresponent a l'any 1791¹ que es complementa amb informacions que fan referència a l'any 1793,² a més d'uns quants documents més d'ambdós anys. S'intenta aconseguir el màxim de dades sobre l'origen geogràfic (localitat, estat...), cultural (llengua, dialecte...) i d'ocupació laboral d'un total de seixanta-tres persones.

Fig. 1. Sant Martin de Valmaron (Cantal, França), lloc d'origen de diversos dels estrangers de la Lleida de 1791 (fotografia de Pierre Bona).

LLISTA DELS ESTRANGERS DE LLEIDA EL 1791

- *Arlè, Luis (Perona, cocinero, francés)*³

Troblem tres poblacions a França amb el nom de Péronne, als departaments de Saona i Loira, Somme i Nord (amb la forma composta Péronne-en-Melantois). Tenint en compte la distribució del cognom Harle,⁴ ens decantem per la Péronne del departament de Somme, en zona lingüística picarda (llengua d'oïl), població en què s'ha documentat el cognom.⁵

- *Bacon, Luis (Samatan, quinquillero, francés)*

Samatan és una comuna del departament de Gers, de parla occitana gascona.

- *Bages, Ant.º (Aludi, cedacero, francés)*

Arudi (francès [fr.] Arudy, Pirineus Atlàntics), en zona de llengua occitana gascona. Sembla que el lloc d'*Undi* d'on era originari Juan Bages ha de ser la mateixa població.

- *Bages, Juan (Undi, cedacero, francés)*

Vegeu Bages, Ant.º.

- *Baiges, Estevan (Viela, cedacero, francés)*

Amb tota seguretat Vièla (fr. Bielle, Pirineus Atlàntics), població propera a Arudi, d'on provenen altres persones d'aquest cognom. A la zona lingüística de l'occità gascò.

- *Banderlebech, Pedro (Gante, cocinero, flamenco)*

Coneguda ciutat de Gant (Flandes, Bèlgica), de llengua neerlandesa.

- *Baradad, Juan (Peralonga, peluquero, francés)*

El cognom apareix com a *Baradat* el 1793.⁶ La població és Pèiralonga (Pèiralonga e Avòs [fr. Peyrelongue, Peyrelongue-Abos], Pirineus Atlàntics), a la zona de llengua occitana gascona i on també es troba el cognom Baradat.

- *Barrè, Luis (Mayen, cerragero, francés)*

Mayenne és una població del departament francès homònim (també anomenat Maiena), al País de Loira, que pertany a l'àrea maienesa de les llengües d'oïl, parlars força relacionats amb el gal·ló.

- *Basát, Juan (Aludi, comerciante, francés)*

El 1793 consta com a «Juan Bassat». Originari d'Arudi (fr. Arudy, Pirineus Atlàntics), en zona occitana gascona.

- *Brun, Jph (Turín, criado)*

La ciutat de Torí és la capital actual de la regió italiana del Piemont, de llengua piemontesa (gal·loitàlica).

- *Cadamunt, Gerónimo (Bulaternera, platero, francés)*

Bulaternera (fr. Bouleternère) és una població nord-catalana del departament francès dels Pirineus Orientals, enclavada en la zona de llengua catalana.

- *Calderón, Mauricio (Casal, criado, de Cerdeña)*

En primer lloc, podria ser que Calderon fos una castellanització del cognom italià Calderone o Calderoni, amb presència constatada a la Llombardia i el Piemont. En segon lloc, aquesta persona és esmentada també com a «Maurici Calderón», afegint que ve «de Itàlia de Casale». ⁷ Per altra banda, el 1793 trobem un Carlos Calderón «de Casaleals [?] Novares Piemontes». ⁸ Per les quals coses ens inclinem per alguna localitat piemontesa que en aquella època formava part del Regne de Sardenya, com podrien ser Casale Corte Cerro (Casal dlla Cort Cèra), Casale Monferra-

¹ Arxiu Municipal de Lleida (AML), Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1791: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607, Llista d'estrangers.

² AML, *ibidem*.

³ Les dades de capçalera de cognom, nom, població i ofici de cada estranger estudiat corresponen sempre al document de 1791 referenciat anteriorment. La nacionalitat o l'estat s'extreu sempre del document de 1793. No es regularitza l'ortografia, tret de l'accentuació en els casos on és evident.

⁴ <http://www.geopatronymie.com/cgi-bin/carte/nomcarte.cgi?nom=harle&image.x=0&image.y=0> (consulta: 18-01-2018).

⁵ <http://www.geopatronymie.com/cgi-bin/carte/francecom.cgi?numero=0056106&periode=1&dept=80> (Consulta: 18 gener 2018).

⁶ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1793: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Llista d'estrangers.

⁷ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1791: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Esborrany de llista.

⁸ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1793: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Esborrany de llista.

to (Casal Monfrà) o Casal Cermelli (Casal Sirmé o Casassirmé), de llengua piemontesa (gal-loitàlica).

- *Casablanca, Ant.º (Lumbi, labrador, corzo)*

Es tracta de la població de Lumiu (oficialment Lumio), a Còrsega. El cognom deu ser una adaptació de Casabianca, llinatge freqüent a l'illa. La llengua pròpia de Còrsega, actualment pertanyent a l'Estat francès, és el cors, proper a l'italià.

- *Castañet, Jayme (De la Bretaña, aladrero)*

A la Bretanya, regió actual de l'estat francès, conviuen com a llengües pròpies el gal·ló (llengua d'oïl) i el bretó (cèltica). Castagnet no és, almenys a hores d'ara, un cognom bretó gaire típic.

- *Castro, Antonio (Portolima, criado, portugués)*

Podria ser segurament la població de *Ponte de Lima* (anomenada *Ponte do Lima* fins al 1982) a la regió Nord de Portugal, districte de Viana do Castelo, propera a Galícia. El parlar d'aquesta població s'inscriu dins del portuguès alto-minhoto. El cognom Castro també és molt freqüent a Galícia, Astúries i Lleó.

- *Corboles, Juan (Drusach, comerciante, francés)*

Com que Juan Corboles estava casat amb Antonia Moria,⁹ parenta segurament dels altres Moria residents a Lleida, la població d'origen d'aquesta parella ha de ser Drujac (fr. Drugeac, Cantal), en territori lingüístic occità alvernès.

- *Delsongles, Antonio (Rusola, comerciante, francés)*

El 1793 apareix com a «Antº Desongles», amb un cognom que potser també podria ser Desangles,¹⁰ i encara en un altre document d'aquest mateix any consta que era natural de «St. Bonet de Fransa».¹¹ Per altra banda, la forma Delsongles és cognom típicament cantalès, amb presència a Sant Martin de Valmaron (o de Salèrn, fr. Saint-Martin-Valmeroux), entre els segles XVII i XIX.¹² Ha de tractar-se, doncs, del lloc de Ruisola (fr. Ruzolles), al municipi de Sant Bonet de Salèrn (fr. Saint-Bonnet-de-Salers), al costat de Sant Martin de Valmaron.

- *Donna, Luis (Barso, posadero, italiano [?])*

Es tracta de la localitat de Varzo (localment, Varsc), província de Verbano-Cusio-Ossola, al Piemont italià, al límit amb Suïssa, segurament en una zona de llengua llombarda i no piemontesa. El cognom Donna és piemontès o llombard, bàsicament.

- *Dufayet, Juan (Bellera, marchante, francés)*

El cognom Dufayet és primordialment del departament de Can-

tal. Malgrat algunes localitats de noms semblants als Pirineus atlàntics, Vilhèra (fr. Billère) i Vilhèras (fr. Billères), ens decantem per la població cantalesa de Veillères (nom francès), municipi de Drujac, on ens consta el cognom al segle XVIII.¹³

- *Duoigg, Gaspar (Urseli, mayordomo, suizo)*

El 1793 s'especifica que era «de Urseren canton de Ury en Zuesia».¹⁴ Sens dubte, doncs, estem davant de la població d'Andermatt (cantó d'Uri, Suïssa), alguns cops anomenada *Ursern* i, antigament, *Orsera* en italià i *Ursera* en romanx.¹⁵ El cantó d'Uri és de parla alt alemanya, i Andermatt es trobaria proper a la zona de confluència de les llengües italiana (llombarda), alemanya i romanx, no gaire lluny de la frontera italiana. Quant al cognom, que altres cops apareix escrit com a *Duoigt*, no l'hem pogut localitzar enlloc i potser es tracta d'una adaptació al català de *Deutsch* 'alemany'.

- *Fontan, Luis (Sierp, criado, francés)*

Cièrp (Cièrp e Gaud [fr. Cierp-Gaud], Alta Garona), en zona de llengua occitana gascona.

- *Ferreri, Bartholome (Montalt, pasamanero)*

Declara que és natural de «Mon[...] Piemonte Reyno de Cerdeña».¹⁶ Per altra banda, el cognom *Ferreri* és fonamentalment de Sicília, Piemont i Llombardia, però està per moltes altres zones.¹⁷ El 1793¹⁸ consta com a *Ferrari*. Tenint en compte tot això, encara que hi hagi altres localitats italianes amb el nom de Montalto, ens decantem per Montàut (oficialment, en italià, Montalto Dora, Torí, Piemont), en zona de llengua piemontesa (gal-loitàlica).

- *Giralt, Juan Bautª (Martini, relojero, zuizo)*

Deu tractar-se de Martigny o el límitrof Martigny-Croix (cantó de Valais, Suïssa), en la zona francòfona de llengua tradicional francoprovençal, prop de la frontera amb Itàlia i França. El cognom apareix el 1793 amb la forma *Gilart*.

- *Guiño, Ant.º (Milán, labrador, milanés)*

Milà és la capital de Llombardia, a l'actual Itàlia, de llengua tradicional llombarda (gal-loitàlica). No es localitza el cognom *Ghigno*, encara que sí *Ghignone*, que és piemontès.

- *Lacosta, Juan (Mairach, cedacero, francés)*

Mairac (fr. Mayrac, Òlt [fr. Lot]) és una població occitana de dialecte llenguadocià. A més, el cognom *Lacoste* el localitzem més

⁹ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1791: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Llista d'estrangers.

¹⁰ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1793: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Llista d'estrangers.

¹¹ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1793: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Esborrany de llista.

¹² https://es.geneanet.org/search/?name=delsongles&ressource=arbre&page_size=50&p=1 (Consulta: 26 gener 2018).

¹³ https://es.geneanet.org/search/?page_size=50&ressource=arbre&vplist%5Bname%5D=&name=dufayet&nbindi=&place=Veill%EBres&ajax_ok=1 (Consulta: 18 gener 2018).

¹⁴ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1793: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Esborrany de llista.

¹⁵ <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/f/F691.php> (Consulta: 17 gener 2018).

¹⁶ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1791: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Juraments.

¹⁷ <http://www.cognomix.it/mappe-dei-cognomi-italiani/FERRERI> (consulta: 18 febrer 2018).

¹⁸ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1793: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Llista d'estrangers.

modernament en les immediacions d'aquesta localitat.¹⁹

- *Lacosta, Pedro Juan (Bairach, cedacero, francès)*

Tot i la diferència de la consonant inicial, tenint en compte la coincidència de cognom i ofici amb Juan Lacosta, també ens decanem per Mairac com a lloc originari.

- *Lanusa, Bernardo Bertran (Monsebé, quinquillero, francès)*

Hi ha diverses localitats occitanes amb el nom de Montsegur: a Arieja (llenguadocià), Gironda (gascó), Lot i Garona (llenguadocià), Landes (gascó) i Pirineus Atlàntics (gascó). Per altra banda, *Lanusse* és un cognom de distribució bàsicament gascona.²⁰

- *Lapeira, Pedro (Sn. Marti Valmeroux, tendero de paños, francès)*

Sant Martin de Valmaron (fr. Saint-Martin-Valmeroux), al departament francès de Cantal, a la zona occitana alvernesa.

- *Lora, Miguel (Chamberi, quinquillero, saboyano)*

Chambery és la capital de l'actual departament francès de Savoia, en la zona de llengua tradicional francoprovençal.

- *Lubarra, Pedro (Mes, escultor, francès)*

Consta com a «Pedro Labarra» el 1793,²¹ i en un altre document de 1791 diu que és de «Mesa/rolena de Francia».²² Potser Metz (Mosel·la), en zona de llengua d'oil lorenesa, al límit amb els dialectes germànics. El cognom *Labarre* és important a la Loira atlàntica i més aviat residual en territori lorenès.

- *Metge, Franco (Sn. Marti, tendero de paños, França) / Metge, Juan (Sn. Marti, comerciante, França)*

Sant Martin de Valmaron (fr. Saint-Martin-Valmeroux, Cantal), de llengua occitana alvernesa.

- *Molinè, Domingo (Molins, cirujano, francès)*

Població de Molins (fr. Moulis, Arieja), en zona occitanòfona gascona.

- *Molinè, Estevan (Bonach, revendedor, francès)*

Si considerem la forma occitana gascona francesitzada del cognom, Moulie, el documentem a Bonac e Irasenh (fr. Bonat-Irazein, Arieja)²³, en territori de llengua occitana gascona, un municipi molt proper a Molins.

- *Morana, Pasqual (Pavia, criado, de Pavia)*

Pavia és una ciutat de Llombardia, a l'estat italià, de llengua llombarda (gal·loitàlica).

- *Moria, Jorge (San Marti, tendero de paños, França) / Moria, Antonio (Sn. Marti, tendero de paños, França) /*

Moria, Luis (Sn. Marti, comerciante, França)

Sant Martin de Valmaron (fr. Saint-Martin-Valmeroux, Cantal), de llengua occitana alvernesa.

- *Moria, Pedro (Dungach, tendero de paños, França)*

Tenint en compte que els Moria són majoritàriament de Sant Martin de Valmaron, ens decanem en aquest cas per la localitat de Drujac (fr. Drugeac), al departament de Cantal i també de llengua occitana alvernesa.

- *Moria, Pedro (Samprujé, tendero de paños, França)*

En funció del lloc d'origen de la resta dels Moria, en aquest cas optem per la població cantalesa de Sant Projet —o Sent Prejet— de Salèrn (fr. Saint-Projet-de-Salers), propera a Sant Martin de Valmaron i Drujac, de parla occitana alvernesa.

- *Noble, Gerónimo (Crusinaldo, criado, piemontès)*

Localitat italiana de Crusinallo (Omegna, Verbano-Cusio-Ossola, Piemont), *Crusnall* en la llengua gal·loitàlica —llombard o piemontès— del país. El cognom podria ser una adaptació de *Nobile*.

- *Osiu, Pedro (Cambemat, hornero, francès)*

Campbernac (fr. Cambernard), al departament francès de l'Alta Garona, en zona de llengua occitana gascona.

- *Pomier, Jorge (Sn. Marti Valmeroux, tendero de paños, francès) / Pomier, Pedro (Sn. Marti Valmerò, tendero de paños)*

Sant Martin de Valmaron (fr. Saint-Martin-Valmeroux, Cantal), de llengua occitana alvernesa.

- *Pons, Estevan (Bonach, criado, francès)*

Per la presència documentada del cognom *Pons*,²⁴ ens inclinarem més aviat per Bonac (fr. Bonnac), al departament francès d'Arieja, en zona de llengua occitana llenguadocià, que pel Bonac del municipi de Bonac e Irasenh, en el mateix departament.

- *Pujol, Joseph (Castellò, zapatero, francès)*

Per la presència del cognom en el departament, optem per Castilhon de Coserans (fr. Castillon-en-Couserans), departament d'Arieja, en zona de llengua occitana gascona.

- *Resi, Jayme (Crusinaldo, criado)*

Localitat italiana de Crusinallo (Omegna, Verbano-Cusio-Ossola, Piemont), *Crusnall* en la llengua gal·loitàlica —llombard o piemontès— del país. *Rezzi* és a hores d'ara un cognom amb màxima difusió al Laci i Llombardia.

- *Rodou, Dn. Jayme (Rodou, tne Coronel, francès)*

La coincidència del cognom i la localitat d'origen, a més del fet

¹⁹ <http://www.geopatronym.com/cgi-bin/carte/francecom.cgi?numero=0010990&periode=1&dept=46> (Consulta: 18 gener 2018).

²⁰ <http://www.geopatronym.com/cgi-bin/carte/nomcarte.cgi?nom=lanusse&image.x=0&image.y=0> (Consulta: 18 gener 2018).

²¹ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1793: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Llista d'estrangers.

²² AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1791: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Esborrany de llista.

²³ <http://www.geopatronym.com/cgi-bin/carte/francecom.cgi?numero=0049273&periode=1&dept=09> (Consulta: 7 gener 2018).

²⁴ <http://www.geopatronym.com/cgi-bin/carte/francecom.cgi?numero=0004430&periode=1&dept=09>; <https://www.geneanet.org/search/?name=pons&country=FRA®ion=MPY&subregion=F09&place=Bonnac&ressource=arbre> (Consulta: 18 gener 2018).

de ser militar amb una graduació relativament important, ens fa pensar en un possible origen noble o similar d'aquesta persona. Esmentem, com a simple possibilitat, el fet que a la Bretanya francesa, departament de Finisterre, hi ha el lloc de Rodou Glaz, municipi de Locronan (en bretó, Lokorn).

- *Rufiè, Juan (Sereix, herrero, francés)*

El cognom *Ruffie* és abundant a Arieja i ens consta a la població de Salèis(h) (fr. Saleix), municipi d'Ausat, a la zona de llengua occitana llenguadociana en contacte amb el gascó. D'altra banda, encara que no sembla ser gaire més que una agrupació de quatre cases, hi ha un Sereix al municipi d'Aussun (fr. Ossun, Alts Pirineus), en territori occità gascó.

- *Rus, Jayme (Menell, amolador, França) / Rus, Juan (Menell, amolador, França)*

No localitzem aquesta població. El cognom *Rus* és molt escàs, i en la forma *Rous* és bàsicament nord-català o occità.

- *Saneti, Josef (Porgomanero, mesonero, italiano)*

De Borgomanero (Novara, Piemont, Itàlia), de parlar gal·loitàlic piemontès de transició al llombard. El cognom *Zanetti* és molt abundant en tot el nord italià i en la forma *Sanetti*, poc usual, és cosa principalment del Laci.

- *Socca, Sebastián (Bordes, negociante, francés) / Socca, Pedro (Bordes, negociante, francés) / Socca mayor, Pedro (Bordes, negociante, francés) / Socca menor, Pedro (Bordes, negociante, francés)*

El cognom *Soca* té una petita implantació a l'Alta Garona, Alts Pirineus i Arieja. En aquests departaments trobem almenys tres municipis actuals o antics amb aquest nom (*Bòrdas* en occità i *Bordes* en francès). Aquest territori és de llengua occitana, majoritàriament de dialecte gascó.

- *Telega, Juan (Frisburg, relojero, alemán)*

Es tracta de la ciutat alemanya, propera a França i a Suïssa, de Friburg de Brisgòvia (Freiburg im Breisgau), a l'estat federat de Baden-Württemberg, de llengua alemanya, concretament alt alemany.

- *Torra, Juan (Crusinalo, mesonero, milanés)*

Crusinallo (Omegna, Verbano-Cusio-Ossola, Piemont), *Crusnall* en la llengua gal·loitàlica pròpia, llombard o piemontès.

- *Vages, Juan (Undi, cedacero)*

El cognom és una variant ortogràfica de *Bages*. Per la localització, vegeu *Bages, Ant.*⁹

- *Varò, Jacinto (Xixa, quinquillero, francés)*

El 1793 consta com a «Jacintho Barò». Deu tractar-se del

cognom *Baron*. La població d'origen ha de ser Sheishan²⁵ (fr. Seissan, Gers), de llengua occitana gascona.

- *Veriera, Gerónimo (Serra, estañero, francés)*

En un altre document de 1793²⁶ llegim que aquesta persona és de «Serra [...] St Sirgue de fransa», la qual cosa ens fa afirmar que es tracta sens cap mena de dubte de Sèrra (fr. Serres), al municipi de Sant Cirgue de Malbèrt (fr. Saint-Cirgues-de-Malbert, Cantal). En zona lingüística occitana alvernesa.

- *Viñau, Jayme (Donach, herrero, francés)*

Bonac, de Bonac e Irasenh [fr. Bonac-Irazein], o Bonnac (fr. Bonnac), del departament d'Arieja, semblen dues opcions igualment bones. El primer és en territori de llengua occitana gascona mentre que el segon és de parla occitana llenguadociana.

- *Vivaset, Gregorio (Sn. Marti, marchante, francés)*

El 1793 apareix com a «Greg^o Vivasset». El lloc d'origen deu ser el cantalès Sant Martin de Valmaron, en zona occitana alvernesa. Només tenim una notícia d'aquest cognom, l'any 1690 a Porriera (fr. Pourrières, Var), a la zona lingüística occitana provençal.²⁷ No l'hem localitzat enlloc a hores d'ara.

ESTUDI DE LES DADES I CONCLUSIONS

Les 63 persones, totes homes,²⁸ que tenim documentades com a estrangeres a Lleida el 1791 representaven aproximadament un 0,6 % de la població total, que es trobava sobre les 10.700 persones el 1787 (LLADONOSA 1980: 147). Aquestes xifres ens parlen clarament d'un fenomen molt minoritari si el comparem amb algunes èpoques anteriors o amb el moment actual.

Des d'un punt de vista onomàstic, toponímic i antroponímic, els noms propis que apareixen en la documentació estudiada han estat sotmesos a diverses modificacions que mereixerien un estudi força aprofundit i extens. Tot i així, remarquem que tots els prenomes han estat traduïts a l'espanyol (Luis, Juan, Pedro...), mentre que els cognoms experimenten variacions ortogràfiques que els aproximen al català (*Banderlebech*) i al castellà (*Castañet*, *Guiño*, *Viñau*), a més d'experimentar vacil·lacions de grafia (*Bages*/*Baiges*/*Vages*, *Soca*/*Socca*). Alguns cops, en llinatges occitans, detectem una major fidelitat a les formes pròpies enfront a les formes francesitzades que avui podem trobar (*Lacosta*/*Lacoste*, *Lapeira*/*Lapeyre*).

²⁵ Sobre el nom d'aquesta població, vegeu <https://lejournaldugers.fr/article/3470-seissan-c-est-avant-tout-sheishan> (Consulta: 15 gener 2018).

²⁶ AML, Estadística. Censos i enquestes, carpeta 1793: *Matrícula de extranjeros*, caixa 1607. Esborrany de llista.

²⁷ <https://www.geneanet.org/fonds/individus?go=1&nom=Vivasset> (Consulta: 18 gener 2018).

²⁸ Alguns d'aquests estrangers estaven casats amb dones també estrangeres que residien en els seus països d'origen. En sis casos, però, és possible que les dones estrangeres i diversos fills també visquessin a Lleida.

Si ens centrem en la toponímia, també trobem les influències ja esmentades: catalanes (Drusach, Mairach, Bonach, Lumbiø per Lumio/Lumiu) o espanyoles (Gante). En general, com passa amb els cognoms, sembla que els topònims documentats de zona occitana s'ajusten més a les formes originals no francesitzades (Molins, Bellera, Viela...). També, òbviament, es detecten en aquest camp múltiples vacil·lacions (Sn. Marti Valmeroux/Sn. Marti Valmerò/Sn. Marti). A més, les localitats d'origen en alguns cops ha estat difícil de situar amb exactitud sobre el mapa per problemes d'homonímia (Bordes, Montsegur). Tanmateix, en la immensa majoria dels casos s'ha assolit una identificació absoluta o ben raonable per tal que les conclusions siguin prou acceptables.

Per totes les quals coses creiem que la transmissió de l'onomàstica (noms, cognoms, localitats) entre els immigrants i els funcionaris redactors de la documentació estudiada va ser molts cops de tipus oral. Així mateix, el resultat final documental és la influència de la llengua de redacció (espanyol), la llengua del territori (català), la llengua de l'estranger (occità, piemontès, llombard...) i, potser en algun cas, la llengua oficial del lloc d'origen (francès, italià...).

Pel que fa als llocs d'on provenen, si fem un exercici simplificatiu tenint en compte els estats actuals, ens trobem amb els següents orígens: França (48), Itàlia (10), Suïssa (2), Alemanya (1), Bèlgica (1) i Portugal (1). Certament, en aquella època ens trobem amb entitats polítiques que avui en dia han desaparegut absorbides per unes altres: Flandes (Bèlgica); Sardenya, Piemont, Pavia i Milà (Itàlia); Còrsega i Savoia (França). Apuntem, per extraordinari en aquesta llista, que es faci constar un cop la Bretanya com a lloc d'origen quan aquest territori ja feia segles que formava part del regne de França, mentre no s'hi esmenta, en canvi, ni una vegada Gascunya —o el gentilici gascons—, per posar un exemple molt emprat en èpoques anteriors.

Respecte als provinents de territoris de l'actual estat francès, la immensa majoria —38 persones, a les quals potser encara se'n podria afegir alguna més— són de terres de parla occitana en les modalitats alvernesa, gascona o llenguadociana. Hi destaquen per la importància numèrica les quinze persones provinents d'Alvèrnia, principalment de Sant Martin de Valmaron i rodalia. Després trobaríem tretze gascons, quatre llenguadocians i sis individus que tant podrien ser parlants de l'occità gascó com del llenguadocià. Geogràficament, els occitans residents a Lleida es podrien agrupar en dos grans nuclis d'origen: Alvèrnia i la zona

pirinenca (majoritàriament gascona amb algun element llenguadocià). La resta de francesos correspon a parlants de les llengües d'oïl, bretó, català o francoprovençal.

Quant als immigrants de terres itàliques, la totalitat són de la zona septentrional i en principi parlants de varietats gal·loitàliques (piemontès i llombard). Aquestes dades no concorden gens amb els estrangers d'aquestes terres documentats a Barcelona entre 1566 i 1717, en què els napolitans i genovesos eren els grups majoritaris (NADAL i GIRALT 2000: 238-240). Les dues persones provinents de Suïssa també se situarien en territoris fronterers amb aquesta zona.

Si ens fixem en l'ofici, trobem múltiples ocupacions: botiguer de roba (8), criat (7), sedasser (6), comerciant (5), negociant (4), quincallaire (4), marxant (2), esmolet (2), pagès (2), rellotger (2), cuiner (2), ferrer (2), hostaler (2) i quinze oficis més amb una sola persona ocupada (passamaner, tinent coronel, sabater, escultor, cirurgià, estanyer, confiter, fondista, serraller, forner, perruquer, argenter, aldrer, majordom, revededor). Tenim, doncs, un sector primari reduït a la mínima expressió (dos pagesos) i uns sectors secundari (artistes, artesans) i terciari (serveis, comerç, negocis) absolutament preponderants. En general, es pot afirmar que la mà d'obra estrangera era força qualificada contràriament al que havia succeït en èpoques passades (NADAL i GIRALT 2000: 187-213).

Resumint, la immigració estrangera a la Lleida de 1791 és un fenomen francament minoritari, bàsicament masculí, format molts cops per individus amb llaços familiars o territorials entre ells, constituït majoritàriament per occitans súbdits del rei de França i, secundàriament, per nord-italians de llengua gal·loitàlica que exerceixen principalment oficis qualificats relacionats amb els sectors secundari i terciari. Tot ens fa pensar que la gran majoria, com a parlants de llengües gal·loromàniques en un sentit ampli (occità, català, llengües d'oïl, francoprovençal, gal·loitàlia), tindrien una ràpida i total adaptació a la realitat lleidatana del moment.

La immigració estrangera a la Lleida de 1791 és un fenomen francament minoritari.

BIBLIOGRAFIA

LLADONOSA (1980): Josep Lladonosa, *Lérida Moderna: Époque de los Borbones*, Lleida, Dilagro S.A./ Ediciones.

NADAL I GIRALT (2000): Jordi Nadal i Emili Giralt, *Immigració i redreç demogràfic: Els francesos a Catalunya dels segles XVI i XVII*, Vic, Eumo Editorial.